

OM SLAFVERIET.

(Anfördt i Post- och Inrikes Tidningar 1845, n. 16, 17.)

Kunde orätt genom häfd försvaras, så hade slafveriet den äldsta för sig; ty det är urgammalt.

Hela den gamla hedniska världen tviflade ej ens på dess rättmätighet; och i *hedendomen* har ännu slafveriet sin enda ursäkt. Ty hedendomens egentliga kännemärke är, att den endast känner *maktens* dyrkan i himmel och på jord. Derfor är det i sin ordning, att i den *makt går för rätt*, såsom i *naturen*, som är hedningarnes Gud, mångfaldig som dess krafter.

Den *moraliska* världens Gud har senare kommit till människornas kunskap än gudomsmakten i naturen. Först i denna högre värld är Gud den ende Guden — öfver naturen — själf naturens herre. Människorna träda honom och på samma gång hvarandra närmare.

Människors förhållande till hvarandra bestämmes innerst af deras gemensamma till Gud. Men att Gud är *alla* människors och ej blott vissa människors Gud; att alla människor i detta afseende inför honom äro *lika*; att all rätt dem emellan därför är *ömsesidig* och har sin grund i själfva den *menschliga personligheten*: — denna stora sanning blef genom *kristendomen* först för människorna uppenbarad. Att blott vissa människor ega rättigheter, men människan i sig själf är rättslös: det är slafveriets upphof och långa historia, — det är hedendomens ännu fortfarande kamp med kristendomen.

Att *man kan af man egas*, med full egendomsrätt, såsom ett ting, — denna slafveriets första grundsats är först kommen ur det gamla hedniska hushållet, i hvilket hufvuderna ansåg sig såsom egare af hustru, barn och husfolk. Egendomsrätten ha folkslagens lagar i allmänhet fäst vid familjen. Men familjen själf har varit den första egendom och hus-

faderns rätt öfver densamma oinskränkt. Då genomsöfverenskomelser mellan de hvar för sig oinskränkta husfäderna de första lagar uppstodo, uppstod med detsamma en särskild klass af herskande, som erkände hvarandras rättigheter. Men den *fries* första företrädare var att erkännas såsom hufvud för en familj. Den *ofries* kännetecken var, att han ej lagligen kunde ega någon. Äfven efter lagarnes uppkomst ser man därför spår nog af den gamla oinskränkta husfaderliga makten. Gallerna berömde sig inför Cæsar, att de voro herrar öfver sina hustrurs och barns lif. I det gamla Rom behöll fadern rätt öfver sonens lif och död under hela lifstiden. Hos hedniska folk berodde det, och beror an i dag, på faderns godtycke att efter födseln upptaga eller låta utsatta sitt barn att förgås; och kristendomen afskaffade först denna grymma osed äfven hos våra förfäder. Men i allmänhet voro många barn en mans rikedom. Derfor hade han flera hustrur, eller, om blott en, tillika frillor, röfvade eller köpta, såsom annan egen- dom, in i huset. Deraf äktenskapets ännu bibehållna form af *köp* hos så många folkslag. Äfven hos de gamle Hebreer köptes bruden. Moses bestämmer i ett visst fall priset (V Moseb. kap. 22: 29). Det är lika med det högsta för en manlig slaf (egentligen en tempelslaf: III Moseb. kap. 27: 3). Den Mosaiska lagstiftningen är för öfrigt af alla de gamla den billigaste i afseende på slafveriet. Afskaffa det kunde den ej, så länge den tillät *månggiftet*; och i följd af samma tillåtelse har äfven hos Mohamedanerna det *husliga* slafveriet förblifvit outplånligt. Så buro äfven renare religioner på hedendomens arf.

I visst afseende kan man anse det husliga slafveriet för det mildaste, och därför hör man ännu slafveriets nyaste försvarare upphöja detta i sig sjelft våldsammaste af alla tillstånd såsom en *patriarkalisk* inrättning. Men det egentligen husliga slafveriet förblef ej det enda hos de gamle. Slafvarnes antal ökades ej blott genom det hedniska hushållets ursprungliga beskaffenhet, utan ännu mera genom *krig* och *handel*. Och om äfven ibland så förvärfvade slafvar den, som personligen uppvaktade sin herre, stundom steg till inflytande och makt, så var likväl merendels den krigstagne eller långväga köpte slafvens öde hårdare än den hemföddes. Men snart uppföddes denne äfven till försäljning. Då både krigs- och handelslafvar funnos otillräckliga för det med den hedniska civilisationens tillväxt äfven tilltagande behovet af slafarbete, ser man

och redan i romerska riket (liksom nu i de nord-amerikanska statstaterna) inhemska slaf-afvel för afsalu blifva en vinstgivande handelsgren. I det gamla romerska riket var slutligen hela den arbetande hopen slaf eller lifegen.

Sådan var den värld, i hvilken kristendomen uppträdde med sin lära: att *alla* människor vore Guds barn, men att han, den allsmaktige herskaren och skaparen af himmel och jord, ej *villie*, såsom den jordiske hufvudern herska öfver slafvar: att han sandt sin egen son, människornas broder, att genom det största af alla kärleksprof till sig böja deras hjertan och rena dem i den gudomliga kärlekens eld; att de alla vore kallade medborgare i ett himmelskt och saligt samhäll; och att deras uteslutande från dess salighet så vida var staldt i eget val, att förkastelsen tillika måste blifva en sjelffördömelse. — Det var en lära att vända upp och ned på världen. Men sjelf oförenlig med våldet — den lärde ju att äfven Guds egen högsta makt ej endast *såsom* makt ville dyrkas — hade den från början afsagt sig alla våldsamma medel. Dess väg var öfvertygelsens, dess vapen lidandets. Så ville den väcka människornas uppmärksamhet på den inre rösten, hvarigenom i samvetet Gud talar till en hvar.

Den blef slutligen statsreligion i det romerska riket, kom dermed sjelf i besittning af makten, och frestelsen att såsom sådan använda den blef för stor. Den blef politisk i görande och ej mindre i låtande. Ty den måste öfverse med mycket; och denna nödvändighet växte, då den kom i beröring med de nordiska, det södra Europa besegrade folken, hvilkas anförare snart blefvo politiskt kristne och låto döpa sina soldater i massa. En följd deraf var, att det i den gamla hedniska världen inhemska slafveriet i det hela förblef och endast så vida bröt sig, att, genom segerherrarnes olika förhållanden både till de besegrade och sina egna, flera slag af både frihet och ofrihet uppstodo. I allmänhet gaf allt mer det egentliga slafveriet rum för *lifegenskapen*, som, i följd af sed eller lag, likväl medförde vissa rättigheter, i synnerhet för den jordbrukande lifegne; hvaremot den lifegne i husbondens hus var både i godo och ondo mera underkastad husbondens rena godtycke och derigenom i hela den gamla bemärkelsen slaf.

Visserligen var *kyrkan* en slafvens tillflykt, och hon bemödade sig att mildra hans öde. Men *fri* blef han, utan trisinnens behag, endast genom egentligt inträde i densamma såsom prest eller klosterbroder. I detta och många andra

Anden tog kyrkan friheten för sig och gjorde sig fast och kunglig af det världsliga samhället, hvilket lön under medeltiden slutade med att beherska. Men i striden af den andliga och världsliga makten framträngde emellan bägge den ärofvliga friheten och brot in på kyrkans eget område, där informationen angrep och, så vidt den segrade, upphäldde den för antagna väsentliga skilnade emellan *prest* och *lekman*.

Det var ett stort frihetens steg i andligt och världsligt hänseende; och derigenom skilja sig gemensamt de nyare kristliga församlingarna (de protestantiska) från de gamla, på tradition mer än på Guds ord grundade kyrkorna, som i detta hufvudstycke alla i sjelfva verket, om ej till namnet, äro papistiska.

Med detsamma fick likväl slafveriet ett nytt och vidsträckt stöd. Vi ha sett att det väsentligen tillhör hedendomen. Denna var deri ursaktad, att den saknade begreppet om den menckliga personligheten. Den kände familjen, släkten, stammen, och lät dessa naturliga samhallsband galla. Den kände eller erkände inga *menckliga* förbindelser och lärde dem ej heller genom religionerna. Ty alla de hedniska, under inbillningskraftens inverkan eller, rättare, barnsliga tvång födda mytologier sammanstamma deruti, att göra det egna folket, om ej ensamt, åtminstone företrädesvis till *menckor*. De andra förekomma i dem såsom vidunder, resar, dverggar, troll, med ett ord fiender; och äfven med stigande bildning betydde *framling* länge detsamma som fiende. Kristendomen nedbröt denna skiljemur, men uppreste en annan emellan *verlden* och *sig*. Kyrkan blef ensamt det heliga, världen förblef det oheliga samhället, som kunde talas så långt det, åtminstone i det yttre, underkastade sig kyrkans bud. Derutöfver gick ej hennes tålsamhet; och *kattaren* blef den *rättlöse fienden*. Men just som hierarkien, ej minst genom de grymma kattarekrigen, hade begynt sjelf bryta sin makt, upprestes de menckofientliga skilnaderna på annat håll. De *olika menckoslagen* hade genom Afrikas kringseglande och nya verdens upptäckt mer än förr kommit till Europas kunskap; och dessa olika menckoslag, hvilka man tvekade att erkänna för likar, voro tillika kattare, voro hedningar. Kyrkan gillade deras våldsamma omvandelse. Då läskade sig törsten efter nya verdens guld fritt under religionens mantel, och slafveriet, som kristendomen vist ur hedendomen, fick nya omätliga riken, sedan kristenheten åter införde det öfver hedningarne.

Krig och handel, som redan i den gamla världen visat sig såsom slafveriets orsaker i dess värsta gestalt, blefvo efter den nys upptäckt vida mer vidtgripande och verksamma medel till dess utbredande. Den *kristliga slafhandeln*, på krig och våldsamt bortförande grundad (blotta namnet uttrycker tillräckligt rysligheten af saken), ser man nu uppkomma.

Den har icke blifvit införd utan förebräelser; och äfven medlidandet med de amerikanska Indianernas första olycksöde har sin del i *Neger-handelns* uppkomst. Genom den spanska eröfringens våldsamheter och ännu mer genom det hårda, infodingarne ålagda slafarbetet utöddes på de vestindiska öarna innan kort nästan hela den ursprungliga befolkningen¹. En from spansk biskop, *Las Casas*, af skonsamhet mot denna återstod, föreslog då att i Indianernas ställe använda Negrer, med hvilka Portugiserna redan begynt att drifva slafhandel. En formlig tillåtelse för en sådan handel utfärdades 1517 af Karl V. Kejsaren ångrade sig sedan och återkallade före sitt afträde från regeringen den gifna tillåtelsen. Hans son Filip II förnyade den, och slafhandeln var redan i full gång.

Den förblef i Spaniorers och Portugisers hand, tills mot slutet af sextonde århundradet och i början af det följande andra Europas nationer, Engelsmän, Holländare, Fransmän, deruti deltog². Ifrån utrechtska freden 1713, då England erhöll rättighet att förse Spanska Amerika med slafvar, stodo Engelsmännen, snart världens första handlande nation, äfven i denna handel främst.

Det hade ej kommit dertill utan att ogillande stämmor låtit sig höra. Flere af Englands största teologer och filosofer fördömde slafhandeln i de starkaste ordalag. År 1771 förklarade öfverdomaren lord *Mansfield*, i anledning af en inför honom, i en till England öfverförd Neger-slafs namn, anhängiggjord klagan: att engelska lagen ej erkände någon rättighet att ega en annan såsom slaf. Ej långt derefter (1776)

¹ År 1492 upptäckte Columbus St Domingo eller, såsom ön nu åter kallas, Hayti. Femton år derefter voro, enligt Spaniorernas egen berättelse, nittion tjugonedelar af infodingarne förgångna.

² År 1588 privilegierades det första engelska slafhandelskompani af drottning Elisabeth. Från 1631, då konung Karl I privilegierade ett annu större bolag i samma ändamål, utvidgade sig allt mer den engelska slafhandeln. Holländare och Fransmän hade redan följt exemplet, i den mån de utsträckt sina amerikanska besittningar.

bjordes i underhuset den första motion emot slafhandeln, men väckte föga deltagande. År 1787 bildades i England den första enskilda förening till afskaffandet af slafhandeln och slafveriet; och vi finna ibland medlemmarne namnen *Walberforce* och *Clarkson*, så ärofulla genom urygglig ståndaktighet i den allaste sak. Efter tjugu års outtröttliga bemödanden under hvilka denna sak räknade ibland sina försvarare Englands största statsmän, Pitt, Burke, Fox, genomdrefs i engelska parlamentet förbudet mot slafhandeln och erhöi kongl. stadfastelsen den 25 Mars 1807. Efter tjugusex års ytterligare strid mot de mäktigaste intressen förmådde slutligen det växande antalet af mensklighetens väner att utverka slafveriets afskaffande efter vissa år inom britiska väldet genom en parlamentsakt, som den 28 Aug. 1833 emottog kunglig bekräftelse. Parlamentet voterade 20 millioner £ till ersättning för slafegarne; och den 1 Aug. 1838 befriades i Englands vestindiska kolonier sju hundra femtio tusen slafvar, utan att lugnet stördes eller en blodsdroppe flöt.

Denna handling af en stor nations rättvisa och ädelmod är öfver berömmet. Men i dess rättmätiga erkännande ingår äfven människovännens tacksamhet mot de modiga, fattiga, odnjuka evangelii förkunnare, hvilkas frivilliga nit (ty den rika engelska kyrkan gjorde dervid föga och har först sedermera inträdt i dessa mäns arbete) i så många föregående årtionden fört slafven från hedendom till kristendom, innan lagen gaf honom frihet.

Emellertid hade en almännare motverkan mot slafveriet och slafhandeln ej heller i det öfriga Europa uteblifvit, ehuru franska revolutionen mer skadade än gagnade den goda saken genom det slafkrig den förde på St Domingo, der likval den färgade befolkningen slutligen tillkämpade sig ett sjelfständigt, år 1804 erkändt valde. Det första förbud af slafhandeln är danskt. Kongl. förordningen af den 16 Mars 1792 stadgade, att den från och med 1803 af ingen dansk undersäte finge idkas. De förenta amerikanska staterna förbjödo 1794, fullständigare 1807, den afrikanska slafhandeln, fastan Neger-slafveriet fortfar att herska och ännu herskar i de södra staterna af unionen. Vid kongressen i Wien 1814 förklarades slafhandeln oförenlig med mensklighetens och moralens fordringar. Frankrike förbehöll sig den ännu i flera år, ehuru Napoleon vid sin återkomst från Elba förbjöd den. Holland afskaffade den 1814. Spanien och Portugal förbundo sig att,

emot 1,830,000 £, som England betalte, ej idka slafhandel norr om equatorn, och i följd af traktaterna mellan Spanien och England den 5 Juli och 28 Aug. 1814 skulle spanska slafhandeln helt och hållet upphöra 1820. Sverige förband sig genom traktaterna med England af den 6 Nov. 1824 och med Frankrike af den 21 Maj 1836 till gemensamma bemo-
danden att undertrycka slafhandeln, hvilken handel genom kongl. förordningen af den 7 Jan. 1830, jämte tillägget af den 1 Mars s. å., belades med lifsstraff.

Det finnes numera intet kristligt samhälle, der slafvar kunna *lagligen* införas; och de enda kristna folk, som ännu *godt* lag och traktater idka den, äro Spaniorer till de spanskt-vestindiska öarna Cuba och Porto-Rico, och Portugiser till de portugisiskt-afrikanska öarna och till Brasilien. Men den hemliga slafhandeln fortfar, och grymheten mot dess offer har stigit med förbuden och bevakningen. Nationela misstroenden emellan Frankrike och England, emellan Amerika och England, i afseende på rätten att undersöka slafskepp, ha försvärat frågan, och vinningslystnaden har trädt emellan lagarne och deras utöfning. Vinsten af denna skändliga handel är så stor, att den räknas till 180 procent för hvarje afrikansk slaf, som det lyckas att införa. Hvilken lockelse för vinningslystnaden, då det för öfrigt af den största handlande nations i världen erfarenhet är bekant, att hvilken smyghandel som helst med 30 procents vinst trotsar hvarje bevakning!

Det behöfves därför nationernas förenade afsky att afskaffa den grymma människohandeln. Ännu år 1839 räknades årliga införseln af slafvar, största delen till Cuba och Brasilien, till 150,000 om året; hvaraf vanligen en fjerdedel, oftast en tredjedel eller mer, förgås af elände under öfverfarten².

Slafhandelns historia bestyrker den sanning, att hvarje på misskännandet eller försakandet af människorätt grundad iurättning nödvändigt *förvärrar* sig, om ej den fullkomligt utplånas. Det gäller lika om slafhandeln och om sjelfva slafveriet, som af nödvändigheten blir mera tyranniskt, ju mer, ju längre det måste förhärda sig mot gudomlig och mensklig rättvisa. Slafhandeln och slafveriet räcka hvarandra handen; ehuru det senare kan äfven oberoende af utländsk slafinförsel bestå. Det tager då sin skada igen genom *inhemsk* slaf-afvel och slafhandel. Derpå hvilat nu förnämligast slafveriet inom

² *Fowell Buxton, The African slavetrade, London 1839.*

del af den nord-amerikanska unionen, och flera af slafveriets rysligaste drag, den grånad, hvarmed man, kvinnor och barn från hvarandra slitas, det barbart, hvarmed, öfven vid hårdt straff, från slafven all underkastning underbellet framställes, äskvärdast just i behandlingen af den hufvudda slafven. De förmånsta af de nord-amerikanska södra fristaterna, från början såsom engelska kolonier på slafarbete grundade, ha visserligen fått detta på sig inympadt såsom en ertelig öfver. Men de ha sedermera sjelfva under frihetens namn och stözza troströskyllat och utvidgat detta onda⁴. Och på denna jord torde äfven slafveriets och frihetens sista strid inom den kristna världen komma att utkämpas. De ifrigaste *abolitionister* kalla sig ifranne för slafveriets afskaffande finnas numera och uti stort, ständigt tilltagande antal i de nordliga staterna af unionen, hvilka icke äro slafstater. Deras ursprungligen från befolkning, deras välmåga, upplysning och rikedom hafva stögit otroligt och vida mer än folkkningen och valståndet i de södra staterna, der likväl slafvarnes antal emellertid redan vuxit till två och en half million⁵, men rikedomens mest sammanträngt sig inom klassen af de stora slafegarne. Likväl är det dessa, som, med för öfrigt högt förkunnade demokratiska tänkesätt, hittills inom unionen utöfvat det största politiska inflytandet. Under 56 år, ifrån inrättningen af de förenta nord-amerikanska fristaternas centrala regering intill denna dag, har presidentstolen varit intagen i 44 år af slafegare, äfven den nyss valde presidenten är det, liksom den afgående

Sveriges försök under dess eröfringsålder att förvärva besittningar och kolonier, som kunnat göra det delaktigt af slafhandels och slafveriets nesa, blefvo, man kan säga lyckligtvis, snart tillintetgjorda. På den under konung Gustaf III af Frankrike förvärfvade lilla ön St Barthelemy fans ifrån den franska tiden, och finnes än, slafveri, ehuru ej i dess värsta gestalt och i ringa utsträckning. Må svenska folkets representanter, må ombuden för det folk, som tidigare än något annat inom sig sjelft afskaffade trälldomens hedniska arf, äfven utplåna denna dess sista lemning på svenskt område och derigenom gå en ädelsinnad konungs afsigter till mötes!

⁴ Derför är införlifvandet af *Texas*, en ny slafstat, med amerikanska unionen nu en hufvudfråga till förstärkandet af slafintresset, gynnadt af den afgående presidenten John Tyler från Virginien och, såsom det säges, af den tillträdande James Polk från Tennessee.

⁵ 2,487,113, enligt *American Almanac* för år 1842.